

Nr 176

Utlåtande i anledning av väckta motioner om utredning om införande av en allmän förskoleundervisning.

(2: a avd.)

Utskottet har till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Thorsten Larsson m. fl.* (I: 8) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson i Hedenäset m. fl.* (II: 10), i vilka hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning och härav föranledda förslag rörande förutsättningarna och formerna m. m. för införande av en allmän förskoleundervisning enligt de riktlinjer som anförts i motionerna.

Beträffande motiveringen för motionsyrkandet får utskottet hänvisa till motionen II: 10.

Över motionerna har utskottet i vederbörlig ordning inhämtat yttranden från skolöverstyrelsen, socialstyrelsen, lärarhögskolan i Stockholm, Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO) och Sveriges förskollärares riksförbund (SFR). Av de hörda remissinstanserna har Svenska stadsförbundet, Svenska kommunförbundet och TCO i princip och från skilda utgångspunkter tillstyrkt en utredning inom förskoleområdet under det att skolöverstyrelsen och socialstyrelsen icke bedömt en sådan utredning erforderlig utan avstyrkt bifall till motionsyrkandet. Lärarhögskolan i Stockholm har vid allmänt kollegium uttalat tveksamhet om den rätta tidpunkten nu vore inne att i stort utreda frågan om införande av en allmän förskoleundervisning. SFR har för sin del icke uttalat sig vare sig för eller emot en utredning men hävdade uppfattningen att en eventuell utredning borde omfatta samtliga typer av förskoleinstitutioner och samtliga aktuella åldersgrupper.

Utskottet kommer att i det följande återge det huvudsakliga innehållet i de inhämtade remissyttrandena.

Skolöverstyrelsen anför i sitt yttrande följande.

Förskoleverksamhetens pedagogiska nytta är numera känd och erkänd. De barn, som under sin förskoleålder vistas i lekskola eller i daghem, får en efter sin ålder anpassad social fostran och tillfälle till utvecklingsfrämjande sysselsättning. Förskolans målsättning överensstämmer i väsentliga avseenden med målsättningen för grundskolan. Den sätter barnets bästa i centrum

1—Bihang till riksdagens protokoll 1964. 6 saml. Nr 176

och vill ge det en optimal chans att utveckla sina individuella möjligheter. Ehuru förskolan sålunda har vissa fostringsuppgifter gemensamma med grundskolan, särskilt dess lågstadium, som har att överta ansvaret för förskolebarnens fortsatta utveckling, är den inte inriktad på undervisning i gängse mening utan söker ge stöd åt barnets allmänna utveckling genom olika aktiviteter i en utvecklingsvänlig miljö. Enligt skolöverstyrelsens mening får man inte betrakta förskolan som ett instrument avsett att i första hand tjäna grundskolan. Samtidigt som förskolan fullgör en betydelsefull social samhällsfunktion, har den primäruppgiften att tjäna barnen och deras utveckling i de åldrar, som finns företrädda inom den. Därav får förskolan sin egenart, och däri ligger dess egenvärde.

Överstyrelsen finner ej skäl föreligga för någon särskild utredning i syfte att undersöka förskoleverksamhetens pedagogiska nytta, som överstyrelsen anser vara uppenbar.

Innehållet i verksamheten torde också vara i princip klartlagat genom att hela verksamheten följer utvecklingspsykologiska linjer, som det är av största vikt att lärarna inom förskolan är väl förtrogna med. Givetvis är det angeläget, att forsknings- och försöksverksamhet och annat utvecklingsarbete fortsättes och intensifieras inom förskolans område lika väl som på skolans övriga verksamhetsfält. Skolöverstyrelsen anser emellertid detta vara uppgifter, som ej lämpligen bör överlämnas till ett beträffande tid och omfattning begränsat utredningsarbete. Det gäller ju frågor av sådan omfattning och karaktär, att de liksom inom annan pedagogisk och psykologisk verksamhet ständigt har aktualitet och fortlöpande måste bearbetas med samhällets stöd. I detta sammanhang vill överstyrelsen erinra om att det tidigare till den pedagogiska institutionen vid universitetet i Stockholm knutna barnpsykologiska forskningsinstitutet från och med den 1 juli 1964 är anknutet till den pedagogisk-psykologiska institutionen vid lärarhögskolan i Stockholm med skyldighet för föreståndaren att hl. a. meddela undervisning i utvecklingspsykologi med särskild inriktning på förskoleålderns psykologi och pedagogik samt att i viss utsträckning fullgöra sin undervisningsskyldighet vid förskolläro-utbildningen.

Frågan om införande av obligatorisk förskoleundervisning, d. v. s. ett tidigareläggande av skolplikten, har för tämligen kort tid sedan upptagits till behandling. De skilda problemställningarna i detta sammanhang har belysts av 1957 års skolberedning, som framhållit, att det under kommande decennier blir en viktig uppgift att bygga ut förskoleväsendet med syfte att så småningom kunna införliva detta med det allmänna skolväsendet.

I Kungl. Maj:ts prop. 1962: 54 angående reformering av den obligatoriska skolan förordade departementschefen i likhet med skolberedningen en nio-årig skolplikt, vilken eleverna regelmässigt bör fullgöra under det sjunde till och med det sextonde levnadsåret. Riksdagen fattade beslut i enlighet härmed. Frågan om de till grundskolan anslutande gymnasiala skolformer-
nas innehåll och organisation blir inom den närmaste tiden föremål för riksdagens prövning och beslut. Den framväxande grundskolan och den genom det stegrade utbildningsbehovet starkt expanderande ungdomsskolan kommer att ställa stora och ännu delvis svåröverblickade krav på vårt lands personella och materiella resurser. Under sådana omständigheter finner överstyrelsen tidpunkten ännu ej vara inne att till utredning också upptaga frågan om ett generellt tidigareläggande av skolplikten — en fråga som skolöverstyrelsen anser vara av mycket stor räckvidd och kräva expertbelysning ur en rad olika synvinklar.

Utan något mera tidskrävande utredningsarbete torde kunna fastslås, att en kraftig utbyggnad av förskoleinstitutionerna är starkt motiverad av samhällets behov av en familjestödande verksamhet av det slag som lekskolor, daghem och fritidshem utgör. I avsikt att övervinna den hittillsvarande bristen på förskollärare och för att möta det ökade behovet av lärare för den hittills beräknade utbyggnaden av förskoleinstitutionerna vidtager skolöverstyrelsen fortlöpande åtgärder för ökning av utbildningskapaciteten vid förskoleseminarierna. Överstyrelsen bedömer det som i hög grad möjligt att i den mån utbyggnaden av lekskolor, daghem och fritidshem skulle ske snabbare än hittills beräknats, också öka examinationen av förskollärare i en omfattning, som svarar mot behovet, under förutsättning att för kapacitetsökningen erforderliga medel kan ställas till förfogande.

Skolöverstyrelsen har genom Kungl. Maj:ts beslut den 29 april 1964 fått i uppdrag att verkställa en översyn av förskollärarytbildningen. I samband med denna översyn, som även omfattar utarbetande av förslag till läroplan för förskoleseminarierna, kommer bl. a. frågor, som gäller utvidgad utbildning av förskollärare, att ånyo beaktas.

På anförda skäl anser skolöverstyrelsen sig icke böra tillstyrka bifall till de nu föreliggande motionsyrkandena.

Socialstyrelsen framhåller följande.

Av motionerna framgår icke klart om motionärerna med allmän förskoleundervisning avser, 1) att alla barn skall erhålla förskoleundervisning, 2) att kommunerna skall åläggas att tillfredsställa efterfrågan på förskoleundervisning eller 3) att förskoleverksamheten skall ingå i det obligatoriska skolväsendet.

Vad gäller den första punkten kan sägas att målsättningen för den framtida utbyggnaden av barnstugeverksamheten är, att verksamhet av dylikt slag skall finnas i sådan utsträckning att alla familjer, som så önskar, skall kunna begagna sig därav. Mer och mer försöker man att inom verksamheten ordna s. k. flexibla lokaler för att därigenom kunna möta ortens behov av lekskola eller daghem. Utvecklingen strävar alltså därhän att förskoleundervisning skall kunna beredas alla barn. Det må dock i detta sammanhang påpekas att bristen på förskollärare gör det omöjligt att forcera utvecklingen av barnstugeverksamhet mer än som redan sker.

Beträffande punkt två kan erinras om att det stora flertalet kommuner visar intresse för förskoleverksamhet och att detta intresse ökat under de senaste åren. Med tanke på statens åtgärder i samband med önskemålet om en utökning av antalet platser vid daghem och fritidshem synes ytterligare intensitet på hela området vara att vänta. Det torde därför icke vara erforderligt med bestämmelser om att anordnande av förskoleverksamhet skall vara obligatorisk för kommunerna.

Vad sedan till sist gäller den tredje punkten om att förskolan skall ingå i skolan så har tankar på ett obligatoriskt förskoleår för sexåringar med jämna mellanrum diskuterats med livligt intresse. Så sent som under våren 1964 var frågan uppe vid en av TCO anordnad konferens. Till denna konferens förelåg ett utredningsmaterial angående »Skolpliktidens början» som ingående belyser alla aspekter på en sänkning av skolpliktsåldern. Utredningskommittén inom TCO, som sammanställt materialet, kom till den slutsatsen att skolpliktsåldern icke borde sänkas. Socialstyrelsen har samma uppfattning och denna syn på barnens skolmognad först vid nuvarande

1* — Bihang till riksdagens protokoll 1964, 6 saml. Nr 176

skolpliktsålder delas av flertalet barnpsykologer och förskolepedagoger. Enligt styrelsens mening bör förskoleinstitutionen behålla sin nuvarande utformning och uppläggning med hemliknande obundna och var för sig personligt präglade miljöer.

Under återopande av dessa synpunkter anser sig socialstyrelsen ej böra tillstyrka den av motionärerna föreslagna utredningen.

Kollegiet vid lärarhögskolan i Stockholm har gjort följande uttalande.

Utifrån allmänna samhällliga värderingar finns det mycket som talar för en utvidgning av förskoleundervisningen. Ett obligatoriskt förskoleår skulle emellertid medföra konsekvenser för arbetsmarknad och familj som kollegiet vid lärarhögskolan i Stockholm har svårt att ta ställning till.

Vissa resultat av den forskning som bedrivits på området antyder att elever som deltagit i förskoleundervisning skulle uppvisa bättre anpassning under de första skolåren än elever som ej åtnjutit sådan undervisning. De slutsatser som kan dragas med utgångspunkt från hittills gjorda rön får dock betraktas som ganska osäkra.

Den begränsade tillgången på förskollärare liksom på lärare över huvud kommer att inom överskådlig framtid göra det ytterligt svårt att genomföra en allmän förskoleundervisning. I dagens läge förefaller det därför rimligt att förskoleundervisningen får tillväxa i den takt som samhällets resurser medger och på frivillighetens grund. 1960 års lärarutbildningssakkunniga utreder för närvarande lärarutbildningsproblem som har anknytning till det allmänna skolväsendet och torde ha förutsättningar att yttra sig om möjligheterna att tillgodose behovet av lärare vid förskolorna.

Med hänsyn till det ovan anförda kan det förefalla tveksamt, om den rätta tidpunkten ännu skulle vara inne för att i stort utreda frågan om införande av en allmän förskoleundervisning.

Svenska stadsförbundet och *Svenska kommunförbundet* har avgivit identiskt lika yttranden, efter att båda ha hört den för stadsförbundet och kommunförbundet gemensamma skoldelegationen. Förbunden anför följande.

Den förskole- och lekskoleverksamhet som bedrivs i vårt land — styrelsen utgår från att motionärerna använt termerna förskola och lekskola synonymt — är, som det framhålles i motionerna, helt och hållet beroende av kommunala initiativ. Till övervägande del är den också finansierad av kommunala medel — dock utgår f. n. ett statligt driftbidrag med 100 kronor per plats och år vid lekskola, vilket motionärerna synes ha förbisett. Överlag synes erfarenheterna ha varit positiva från verksamheten, som emellertid vid en jämförelse mellan de olika kommuner där den förekommer uppvisar stora variationer i fråga om omfattning och organisation.

Styrelsen håller för troligt att förskoleundervisningen alltmer kommer att vinna terräng i kommunerna även om bristen på förskollärare är betydande. I de kommuner som inrättat förskolor kan blott en del — i vissa fall en ganska liten del — av de barn, som anmäls till förskola, tas emot. Efterfrågan på elevplatser är i ständigt stigande. Allt talar sålunda för en fortsatt expansiv utveckling av verksamheten. Styrelsen är i och för sig positivt inställd till en utbyggnad av förskoleverksamheten men är däremot betänksam inför möjligheten av att en sådan utveckling kan tas till intäkt för en

förlängning av den obligatoriska skolgången genom sänkning av skolpliktsåldern till sex år. Styrelsen anser det dock värdefullt om en förutsättningslös utredning beträffande samtliga de frågor, som sammanhänger med förskoleundervisningen, kommer till stånd. Styrelsen tillstyrker därför ett bifall till motionerna i vad de avser en utredning av frågan.

TCO nämner i sitt yttrande att organisationens utbildningskommitté, som arbetat sedan början av 1963, under sin första utredningsetapp behandlat förskolan, grundskolan, det gymnasiala stadiet och vuxenutbildningen. Kommitténs material och förslag har redovisats i en första rapport. TCO hänvisar till det i rapporten framlagda materialet om förskolan, som tillställts utskottets andra avdelning i ett antal exemplar. Beträffande ställningstaganden och förslag må i detta sammanhang på sätt skett i TCO:s yttrande återges följande från rapportens sammanfattning.

Kommittén har *motsatt sig en sänkning av skolpliktsåldern* i nuvarande läge och med nu föreliggande premisser. Den finner det emellertid av olika skäl — pedagogiska och utvecklingspsykologiska liksom sociala och arbetsmarknadsmässiga — mycket angeläget, att förskoleverksamheten byggs ut för att möta den ökade efterfrågan på förskoleplatser.

Garantier bör skapas för att utbyggnaden skall ske i behövlig omfattning och kommittén förordar därför ett »*samhälleligt obligatorium*» med lagstadgad skyldighet för kommunerna att med statligt stöd inrätta olika slag av förskoleinstitutioner — lekskolor med 3 eller 5 timmars vistelsetid och daghem med längre vistelsetid — allt efter föreliggande behov.

De frågor som hör samman med ett »*samhälleligt obligatorium*» efter här angiven modell bör bli föremål för närmare prövning av en *statlig utredning*. Denna utredning bör också ägna uppmärksamhet åt andra frågor, som är väsentliga för förskolans framtida utveckling. Utredningsuppdraget skulle sålunda enligt kommitténs mening omfatta följande huvudpunkter:

1. Införande av ett »*samhälleligt obligatorium*» för förskoleverksamheten med skyldighet för kommunerna att med statligt stöd inrätta tillräckligt med olika slag av förskolor men med frivillighet för barnen att gå i förskola — enligt i det föregående angivna riktlinjer.

2. Åtgärder för en upplysande och uppsökande verksamhet — detta främst gentemot målsmän, som inte spontant begär förskoleplatser för sina barn men som uppenbarligen erbjuder sina barn en uppväxtmiljö, där behovet av förskola som komplement till hemmens fostran är särskilt stort.

3. Kartläggning av resurser och behov med det första etappmålet, att förskolornas kapacitet snarast möjligt byggs ut för att kunna ta emot alla 6- och 5-åringar, för vilka förskoleplatser begärs respektive behövs, och uppgörande av en tidsplan för att uppnå detta.

4. Samtidig utbyggnad av barnstugeinstitutionerna i övrigt, så att föräldrar som behöver hjälp med tillsynen av mindre barn och av skolbarn bereds möjligheter härtill.

5. En mera långsiktig planering med syfte att ge förskoleplatser också åt 4-åringar och 3-åringar även i sådana fall, där inte direkta tillsynsbehov föreligger men där föräldrarna av andra skäl begär förskola för sina barn.

6. Precisering av förskoleverksamhetens mål och innehåll med sikte på en framtida utveckling fram mot en i det närmaste allmän förskola och då med beaktande av bl. a.

att förskoleverksamheten bör särskiljas från de s. k. barnavårdsanstalterna, att de pedagogiska och utvecklingspsykologiska aspekterna tillmäts stor vikt,

att man försöker skapa en till barnens utveckling anpassad »aktivitetsgång» och

att man överväger möjligheterna att föra in undervisande moment i förskolans aktiviteter.

7. Klarläggande av kompetenskraven för förskolans personal och av krav i fråga om lokalernas och utrustningens standard med hänsyn till den gjorda bestämningen av den framtida förskoleverksamhetens mål och innehåll.

8. Anordningar för den behövliga organisatoriska samordningen mellan förskola och grundskola samt övriga åtgärder för bättre samverkan mellan verksamheten inom förskolan och grundskolans lågstadium och vidgade kontakter mellan dess lärare.

9. Prövning av villkoren för statsbidragen och föräldraavgifterna med syftet att skapa likheter mellan de olika slagen av förskoleinstitutioner — detta dock med garantier för att respektive institutioner utbyggs allt efter föreliggande behov.

10. Stöd åt en vidgad forskning inom förskoleområdet och beträffande dess anknytning till grundskolan samt bättre villkor för denna forskning.

TCO konstaterar att övervägandena inom TCO:s utbildningskommitté sålunda utmynnat i förslag om *en statlig utredning med sikte på ett »sammhälleligt obligatorium» med lagstadgad skyldighet för kommunerna att med statligt stöd inrätta olika slag av förskoleinstitutioner alltefter föreliggande behov*. Detta utredningsförslag har enligt organisationen biträtts av TCO:s styrelse, som också i övrigt anslutit sig till kommitténs ställningstaganden.

TCO tillstyrker nu att en utredning om förskolans framtida ställning snarast kommer till stånd i enlighet med här redovisade riktlinjer.

SFR framhåller, att ett tillstyrkande av den i motionen föreslagna utredningen beror på den definition och omfattning ordet »förskoleundervisning» ges. Då förskoleverksamheten omfattar hela förskoleåldern och avser barnets allsidiga personlighetsutveckling anser SFR, att fostran är ett mer adekvat uttryck än undervisning. Förbundet anför därefter följande.

Förskoleverksamheten omfattar såväl daghem som lekskola och båda institutionsformerna har samma pedagogiska värde. Lekscoleverksamheten har i vårt land i mycket hög grad kommit att koncentreras på 6-årsåldern, vilket från många synpunkter måste beklagas. För att man skall nå ett gott resultat från förskolepedagogisk synpunkt är *ett* lekscoleår inte tillfredsställande. Förskolepedagogiken har alltid strävat till en utveckling av hela barnet och inte enbart till en intellektuell träning. Barnen borde därför få tillfälle att besöka lekskolan minst två år. Daghemsverksamheten ger vård och fostran för barn i åldern 0—7 år. Många barn besöker under en tid av förskoleåldern daghem för att en annan period gå i lekskola. Den pedagogiska uppläggningsen av arbetet är likvärdig och ett krav är att såväl lekskolor som daghem har förskollärare anställda för barnets vård och fostran.

SFR önskar också framhålla, att en utredning i mycket hög grad måste

komma att beröra förskollärarytbildningsfrågorna. Det viktigaste hindret för en intensiv utbyggnad av förskoleverksamheten kommer under flera år att vara bristen på förskollärare. Det är väsentligt att man tar hänsyn till tillgången på lärarkrafter så att verksamheten inte byggs ut kvantitativt utan att den kan ges ett kvalitativt innehåll. SFR noterar med tillfredsställelse, att motionärerna anser det vara av största vikt att man vidtager åtgärder för att skyndsamt öka utbildningskapaciteten beträffande förskollärare.

Det föreligger ett utbrett intresse för forskning på förskoleområdet i samtliga nordiska länder, varför ett samarbete kring olika forskningsprojekt säkert skulle vara möjligt. Försöksverksamhet omfattande institutionernas utformning, organisation och pedagogiska program m. m. borde följas upp av en pedagogisk nämnd sammansatt av sakkunniga från olika områden. Med forskning och försöksverksamhet som bakgrund skulle en utredning ha mycket större möjligheter att på ett realistiskt sätt behandla både anknytningen till grundskola och förskoleverksamhetens form och innehåll.

Med de starka förändringar, som nu sker i samhället, ställs krav på förskoleinstitutioner från många håll och man kräver nya former anpassade till familjernas skiftande behov. Det är angeläget att alla barn, vilkas föräldrar så önskar, får tillfälle till vistelse i en förskoleinstitution. SFR understryker starkt motionärernas uttalande, att särskild uppmärksamhet måste ägnas uppläggning och utbyggnad av förskoleverksamheten på landsbygden.

Utskottet. Det har syns utskottet angeläget att som en bakgrund till redovisningen av utskottets ställningstagande till motionerna I: 8 och II: 10 sammanfatta vissa begreppsbestämningar och synpunkter i anslutning till det ämne som berörs i motionerna.

Enligt den definition som socialstyrelsen givit begreppet »barnstugor» (jfr Råd och anvisningar i socialvårdsfrågor, 1963:163) är detta den gemensamma benämningen för de olika grenarna av den familjestödande verksamhet från samhällets sida, genom vilken man i dagligt samarbete mellan hem och föräldrar fostrar och vårdar barn i förskoleåldern och yngre skolbarn under en begränsad del av dagen.

Barnstugeverksamheten bedrivs under pedagogisk ledning i *lekskolor* och *daghem* för barn i förskoleåldern och i *fritidshem* för skolbarn.

I lekskolorna omfattar barnens gruppssamvaro vanligtvis tre timmar per dag. Det har emellertid diskuterats att utsträcka lekskoleverksamheten till fem timmar per dag, varvid har anförts pedagogiska skäl och angelägenheten av att samtidigt kunna tillgodose behovet av dagheimsplatser för barn till deltidsarbetande mödrar.

Daghemmens uppgift är att under större delen av dagen omhändera barn till föräldrar som båda har förvärvsarbete utanför hemmet. Uppgiften omfattar — utöver den med lekskolorna gemensamma pedagogiska uppgiften — tillgodoseendet av barnens behov av övrig omvårdnad under dagen i fråga om måltider, middagsvila och utevistelse.

För barn i skolåldern utgör fritidshemmen en motsvarighet till daghemmen.

För den verksamhet som säsongvis bedrivs på landsbygden finns jordbruksdaghem.

Som komplettering till barnstugeverksamheten finns s. k. familjedaghem, där privatfamiljer mot ersättning upplåter sina hem för vård av barn.

Jämlikt 58 § 1960 års barnavårdslag, meddelar socialstyrelsen föreskrifter beträffande högsta antalet barn i skilda åldrar inom de olika avdelningarna i barnstugorna. Styrelsens förslag till lämplig indelning av barnen framgår av följande uppställning.

Barnstugor	Barnens ålder	Högsta antal barn per avdelning
Daghem	fr.o.m. 6 mån. t.o.m 1 år	(4 + 6) 10
	2-åringar	8
	3- och 4-åringar	12
	5- och 6-åringar	15
Lekskola	3- och 4-åringar	15
	5- och 6-åringar	20
Fritidshem	fr.o.m. 7 t.o.m. 11 år	15
	fr.o.m. 12 t.o.m. 14 år	15

Med hänsyn till den ofta till 10 timmar utsträckta vistelsen i daghemmet, vilken dels verkar tröttande på barnet, dels ökar infektionsriskerna, är det enligt socialstyrelsen nödvändigt att antalet barn i varje avdelning begränsas.

För lekskola med en förmiddags- och en eftermiddagsavdelning svarar en förskollärare.

I daghem bör enligt socialstyrelsens anvisningar, förutom föreståndarinna, med hänsyn till personalens reglerade arbetstid knytas två förskollärare till varje avdelning. Frånsett ekonomipersonalen bör det finnas en anställd på fem barn. Omfattar daghemmet även spädbarnsavdelning, ökar personalbehovet till en anställd på fyra barn.

I föreliggande motioner begärs en skyndsam utredning om förutsättningarna och formerna m. m. för införande av en allmän förskoleundervisning. Begreppet »förskola», som till skillnad från begreppet »förskollärare» icke är vedertaget, synes med hänsyn till motionernas innehåll i första hand syfta på lekskolorna, i andra hand på daghemmen. Utskottet utgår i fortsättningen från att detta varit motionärernas avsikt. Vad beträffar frågan om »allmän» undervisning i lekskolor har utskottet utgått ifrån att motionärerna icke syftat till någon obligatorisk sänkning av skolåldern — en tanke som utskottet icke anser sig böra stödja — utan enbart velat uttrycka sin uppfattning om att möjlighet att besöka lekskola bör beredas alla de barn, vilkas föräldrar önskar detta.

Den utredning i ämnet som motionärerna pläderar för bör enligt dem belysa hur den verksamhet som bedrivs i lekskolorna (motsvarande) bör vara

upplagd för att ge bästa resultat i pedagogiskt och psykologiskt hänseende. Utredningen borde också behandla frågan om ifrågavarande verksamhets anpassning till grundskolan och dess målsättning. Glesbygdernas speciella problem borde ägnas uppmärksamhet i utredningen liksom de ekonomiska konsekvenserna och kostnadsfördelningen mellan stat och kommun. I det utredningsarbete som motionärerna kräver skall komma till stånd bör slutligen enligt dem ingå att utvecklingstakten för verksamheten vid lekskolor (mot-svarande) synkroniseras med en utvidgad utbildning av förskollärare.

Motionärernas förslag om en utredning efter här redovisade riktlinjer har, som framgått av det föregående, fått ett blandat mottagande av de remissinstanser som yttrat sig över motionerna. Mest kritiska mot en utredning av förskoleverksamheten är skolöverstyrelsen och socialstyrelsen. Även om utskottet i och för sig förstår de överväganden som dikterat ifrågavarande remissmyndigheters ställningstaganden har utskottet emellertid funnit sig kunna dela motionärernas synpunkter i så många avseenden, att utskottet ansett en allmän utredning av frågan om främst lekskolornas, men även parallellt härmed daghemmens verksamhet önskvärd och befogad.

Utskottet finner att en utredning i nu berört hänseende bör sikta mot en precisering av lekskoleverksamhetens mål och innehåll. Särskilt angeläget synes vara att den pedagogiska aspekten, inte minst betingat av önskvärdheten av ett väsentligt bättre och starkare utbyggt samarbete med grundskolans lågstadium, uppmärksammas av utredningen. Även de utvecklingspsykologiska aspekterna bör, som betonas av TCO i organisationens remissyttrande, beaktas i sammanhanget. I anslutning till nu berörda frågor torde det bli oundvikligt att ändamålsenligheten i den nuvarande uppdelningen av funktioner på förskoleområdet, där utbildningen av förskollärare och planeringen härför ligger på skolöverstyrelsen och den övriga barnstugeverksamheten på socialstyrelsen, också kommer att prövas av utredningen.

På en kommande utredning synes även böra ankomma att pröva och finna framgångsmetoder för en på erforderliga prognoser grundad, fortsatt snabb utbyggnad av berörda barnstugeinstitutioner. Härvid bör uppmärksammas att även frågan om den egentliga landsbygdens och glesbygdernas förseende med erforderliga institutioner och resurser i övrigt på området beaktas. Rent allmänt bör givetvis i sammanhanget uppmärksammas de viktiga pedagogiska och sociala skäl som talar för att lekskolornas kapacitet snabbt utbygges, så att inte bara som nu i största utsträckning är fallet sexåringar utan även femåringar och senare tre- och fyraåringar skall kunna beredas plats i dessa skolor.

Utöver nu berörda spörsmål som bör ägnas uppmärksamhet tillkommer de ekonomiska aspekter som bör läggas på en väsentligt vidgad satsning på lekskole-daghemsinstitutioner. Både nuvarande statsbidragsbestämmelser och villkor för föräldraavgifter bör härvid omprövas. I detta sammanhang synes också böra uppmärksammas de eventuella möjligheter som förefinnes att, utan att dagtinga med de ofrånkomliga kraven på pedagogisk och

social standard hos framför allt de för kommunerna relativt kostnadskrävande daghemmen, genom olika rationaliserande åtgärder nedbringa kostnaderna för dessa, vilket enligt utskottets mening helt visst skulle stimulera kommunerna till ökade insatser på området.

Givetvis bör utredningen vara oförhindrad att utöver här skisserade problemställningar pröva andra sådana, som står i samband med eller eljest är av väsentlig betydelse för en framgångsrik utveckling av lekskoleverksamheten och i anslutning härtill även daghemsverksamheten.

Som skolöverstyrelsen erinrat om i sitt remissvar över här berörda motioner har överstyrelsen erhållit vederbörligt uppdrag att verkställa en översyn av förskollärarytbildningen, varvid överstyrelsen bl. a. kommer att ägna uppmärksamhet åt frågor som gäller utvidgad utbildning av förskollärare. Det synes angeläget att överstyrelsen och den av utskottet förordade utredningen får möjlighet att intimt samverka, vilket i någon mån synes kunna tillgodoses genom att överstyrelsen beredes erforderlig representation i utredningen, något som även synes sakligt betingat av andra skäl. Utskottet, som givetvis icke avser att påverka den eventuella sammansättningen av den kommande utredningen, anser dock att intresse för nu berörda frågeställningar jämväl kan förefinnas hos de socialvårdande myndigheterna, pedagogisk-barnpsykologisk expertis, vederbörliga »förskoleinstitutioners» huvudmän och lärarorganisationer på områdena för förskolan och grundskolans lågstadium.

Utskottet anser sig böra med skärpa betona, att tillkomsten av den av utskottet förordade utredningen på lekskolornas m. fl. område icke under några förhållanden får åberopas som hinder för vare sig den erforderliga och viktiga utbyggnaden av utbildningskapaciteten för förskollärare eller den genom främst kommunernas försorg pågående utbyggnaden av de institutioner, som skall svara mot det starkt ökande behovet av förskole- och daghemsplatser.

Till sist vill utskottet framhålla, att utskottet utgår från att utredningen, trots det stora frågekomplex vartill ställning skall tagas, likväl bedrivs med erforderlig skyndsamhet.

Med stöd av vad som sålunda förordats hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av motionerna I: 8 och II: 10, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning rörande förskoleverksamhetens, särskilt lekskoleverksamhetens mål och innehåll m. m. i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer som angivits av utskottet.

Stockholm den 24 november 1964

På statsutskottets vägnar:

ERNST V. STAXÅNG

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet har närvarit
från f ö r s t a kammaren: herrar Gillström, Boman, fröken Andersson,
herrar Einar Persson, Ivar Johansson, Bergman, Axel Johannes Andersson,
Virgin, Fritz Persson, fru Wallentheim, herrar Bengtson, Per Jacobsson,
Mårtensson, Bengt Gustavsson och Hjorth; samt

från a n d r a kammaren: herrar Staxäng, Gustafsson i Stockholm, Ståhl,
Karlsson i Olofström, Svensson i Stenkyrka, Almgren, fröken Elmén, herrar
Nilsson i Göingegården, Eliasson i Sundborn, Mellqvist, fröken Olsson, her-
rar Johansson i Norrköping, Carbell, Blomkvist och Löfroth.